

Регіоналізація

Ян ПИКА,
Адам ЯНІШЕВСЬКИЙ

**«SMART SPECIALISATIONS»
У РЕГІОНАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙНИХ
ЕКОСИСТЕМАХ**

Резюме

На сучасному етапі пріоритетним завданням у соціально-економічному розвитку країни є окреслення нових переваг, що полягають у розширенні використання знань, інтелектуального капіталу і спроможності державних структур забезпечити формування інноваційної моделі розвитку. Регіональні інноваційні екосистеми виступають інструментом державної політики, яка базується на перевагах інноваційного постулату. У статті представлено методичні основи побудови регіональної інноваційної стратегії та вектори формування інноваційної екосистеми в регіоні.

Ключові слова

Національна інноваційна система, регіональна інноваційна екосистема, екосистема, інтелігентна спеціалізація, інноваційність фірм, інноваційність регіонів.

© Ян Пика, Адам Янішевські, 2014.

Пика Ян, доктор, професор, Університет економіки в Катовіце, Польща.
Янішевські Адам, магістр, Університет економіки в Катовіце, Польща.

Класифікація за JEL: O31, O32.

Світова економічна криза стала причиною того факту, що Європа з метою забезпечення своїх позицій на політичній та економічній карті світу змушена протистояти таким викликам, як глобалізація, зростання попиту на обмежені ресурси, старішання населення і посилення конкуренції з боку нових країн – її членів. Для цього об'єднана Європа прийняла в рамках стратегії «Європа – 2020» ініціативу «Інноваційний Союз», що передбачає багатосторонню стратегію розвитку інновацій, які забезпечать практичну реалізацію пріоритетів інтелектуального та врівноваженого розвитку. Підтвердженням цього може слугувати панівна роль інтелектуальних інновацій, що міститься в підсумковому документі Ради Європейського Союзу, відомого під назвою «Унія інновацій». Зауважимо, що в цьому контексті Рада ЄС наголошує на концепції інтелектуальної спеціалізації, яка слугує базою для визначення національних пріоритетів і побудови регіональних інноваційних стратегій, а також прикордонного співробітництва, створюючи, таким чином, можливості всім регіонам використовувати свої сильні сторони [6, 1–4]. Отже, можемо стверджувати, що інтелектуальна спеціалізація поступово перетворюється на ключовий чинник, що визначатиме стратегію економічного розвитку країн ЄС у світовому масштабі.

У створенні інноваційної системи, яка виступає невід'ємною частиною економіки знань, важливу роль відіграє сучасна конструктивна інноваційна політика, що є одним із новітніх векторів у загальній економічній стратегії країни. У сучасних умовах господарювання інноваційна політика є важливим інструментом державного впливу на процеси соціального-економічного розвитку країни шляхом підтримки та розвитку інновацій. Зазначимо, що сьогодні вона відображена в інноваційних стратегіях, розроблених і впроваджених на різних рівнях управління, які знайшли практичне застосування в усіх розвинених країнах світу, охоплюючи широкий спектр проблем.

Уперше в науковому термінологічному полі поняття Національної інноваційної системи запровадив учений Ch. Freeman, представивши її як «мережу інституцій, що співпрацюють у державному та приватному секторах, активність та взаємодія яких ініціюють імпорт, модифікацію і дифузії нових технологій» [10, 182]. Протягом наступних двадцяти років відбулися еволюційні зміни в підходах до вивчення і тлумачення понять «Національна інноваційна система». Однак, незважаючи на розмаїття дефініцій цього терміна, зацентруємо увагу на необхідності аналізу оточення, що впливає на інноваційність підприємств, визначаючи їх інноваційну політику. У сучасних науко-

вих дослідженнях для визначення національної інноваційної системи дослідники дуже часто опираються на визначення, запропоноване ученим Ch. Edquist [8, 182], який подає більш широке тлумачення поняття «національної інноваційної системи», оскільки охоплює всі важливі економічні, соціальні, політичні, організаційні, інституційні та інші чинники, які впливають на розробку, поширення і використання інновацій. Варто зауважити, що саме на такому підході базується визначення, подане в Оксфордському довіднику інновацій, одночасно вказуючи на важливість локальних умов, пов'язаних із процесом формування основних елементів або ж з організацією й інституціями. З огляду на вищенаведене, розуміємо, що в цьому контексті інноваційна політика повинна підтримувати та ініціювати діяльність, пов'язану з управлінням інноваційною діяльністю, підприємств за допомогою різних інструментів, наприклад, консультування або навчання.

У науковій літературі інноваційну політику також визначено як «комплекс заходів із підтримки застосування у господарській практиці результатів наукових досліджень, нових знань, винаходів» [12, 396]. На думку економістів, інноваційна політика охоплює державні програми, інструменти, механізми та заходи, які використовує держава для безпосереднього чи опосередкованого впливу на інноваційний рівень суб'єктів господарювання, секторів, а також для формування інноваційно-структурованої економіки [3, 166]. На основі аналізу фахових літературних джерел виділимо такі види інструментів інноваційної політики:

- попиту – ґрунтуються на реалізації програм державних закупівель і контрактів для нових продуктів, процесів та послуг, науково-дослідних робіт;
- пропозиції – охоплюють технічну та фінансову допомогу для суб'єктів господарювання, які передбачають реалізацію певних інновацій (наприклад, створення наукової та технічної інфраструктури, методів навчання, систем кредитів і дотацій);
- формувальні оточення, у якому функціонують підприємства (наприклад, податки, патентне регулювання, антимонопольне законодавство, інструменти регулювання зовнішньої торгівлі, екологічні норми, трудове законодавство);
- інституційні – передбачають підтримку інституцій трансферу інновацій і технологій, технопарків тощо.

За допомогою зазначених інструментів інноваційної політики держава впливає на інноваційність суб'єктів господарювання. Зважаючи на вищенаведене та здійснивши аналіз практики проведення інноваційної політики у країнах ЄС, можемо стверджувати про існування чотирьох рівнів її дослідження та реалізації – союзного (ЄС), національного, регіонального та локального (рис. 1).

Рисунок 1

Актуальні пріоритети наукової та інноваційної політики ЄС

Джерело: складено на основі [1].

Європейську перспективу інноваційного розвитку відображено в середньостроковому стратегічному документі, відомому під назвою «Стратегія інтелектуального і збалансованого розвитку. Європа–2020» [9].

«Стратегія Європа–2020» базується на трьох взаємодоповнювальних пріоритетах [9, 6]:

- інтелектуальний розвиток: розвиток економіки, що базується на знаннях та інноваціях;

- врівноважений розвиток: підтримка економіки, яка ефективно використовує ресурси, більш позитивної для оточення та конкурентоспроможної;
- розвиток, що сприяє залученню суспільства: підтримка економіки з високим рівнем зайнятості, який гарантує соціальну та територіальну злагодженість.

Саме акцентування уваги на вищезазначених пріоритетах, на нашу думку, дасть змогу до 2020 р. забезпечити досягнення окреслених нижче цілей, а саме [7]:

- рівень зайнятості населення у віці 20–64 років має становити 75 %;
- рівень інвестицій у наукові дослідження і розробки потрібно збільшити до 3 % від ВВП ЄС;
- зміни у сфері клімату й енергетики можна визначити критеріями «20/20/20» (у тому числі скорочення викидів вуглекислого газу на 30 %, якщо складуться сприятливі для цього умови);
- кількість учнів, які залишили навчання у школах, не повинна перевищувати 10 %, а щонайменше 40 % молодого покоління має здобувати вищу освіту;
- кількість людей, які досягають межі бідності, має бути скорочено на 20 мільйонів.

Більш детальна оцінка пріоритетів і цілей доводить їх взаємозумовленість. Таким чином, розвиток економіки, що базується на інноваційних рішеннях, сприятиме поліпшенню ефективності використання ресурсів, а це спричинить підвищення конкурентоспроможності та захист оточення. Крім того, вважаємо, що збільшення рівня зайнятості супроводжуватиме зменшення масштабів бідності та покращення якості життя людей.

Для виконання вказаних вище завдань передбачено, що «кожна країна отримає перелік рекомендацій. У випадку невиконання передбачаються можливості застосування попереджень» [9, 15]. Більш того, значну детермінацію Європейської Комісії у сприянні інноваційному розвитку ЄС підтверджує вимога, що «на національному рівні країни-члени зобов'язані здійснити реформи національних і регіональних систем реалізації науково-дослідницької діяльності так, щоб вони сприяли досконалості та інтелігентній спеціалізації ...» [1].

Економічна криза в Європі показала слабкі структурні сторони. З огляду на це, повільні темпи зростання, незадовільний фінансовий стан країн та економічних систем, старішання населення і низький рівень схильності до понесення кризових витрат перетворилися на стимули до здійснення змін. Однак сьогодні є очевидним, що Європа вимагає розширення застосування стратегії розвитку, яка базується на інноваціях. У зв'язку з цим кожна країна і

регіон зобов'язані ідентифікувати галузі та сфери своєї спеціалізації в рамках визначених стратегій розвитку. Саме опрацювання цих питань відкриває доступ до структурних фондів у фінансовій перспективі ЄС 2014–2020 рр. Таким чином, Європейський Союз очікує опрацювання національних і регіональних наукових та інноваційних стратегій щодо інтелігентної спеціалізації з метою підвищення ефективності використання структурних фондів, посилення синергії між союзними, національними і регіональними політиками, а також в інвестиційних проєктах за участі приватного капіталу і державних коштів.

Наростання конкуренції, яка часто має глобальний характер, спричинює зростання ролі економіки знань, важливим елементом якої є національна інноваційна система, яка охоплює інноваційність фірм, наукових центрів, університетів, консалтингових та інших інноваційно зорієнтованих організацій, а також інноваційну політику, що забезпечує приєднання до ресурсу глобальних знань, їх асиміляцію та пристосування до локальних потреб і створення нових технологій.

Важливість зростання (або навіть імператив зростання) інноваційності польської економіки не підлягає сумніву, а термін «інновація» знайшов широке застосування і став одним із ключових понять, які використовують у багатьох сферах суспільно-економічного життя. Однак зауважимо, що стимулювання пошуку ефективних методів та інструментів динаміки інновації значно складніше, ніж визнання необхідності сприяння інноваційності. Наявні сьогодні дистанції (відриви) у сфері інноваційності між нашою країною та європейськими країнами-лідерами (також і за середнім значенням у ЄС) беззаперечно доводять необхідність застосування активних методів створення і стимулювання інноваційної діяльності як на національному, регіональному, так і на локальному рівнях. Отже, формування інноваційної системи, яка є частиною економіки знань, відіграє важливу роль для ефективної та сучасної інноваційної політики (рис. 2).

Дослідження підтверджують, що, незважаючи на зусилля для створення ефективної інноваційної системи, Польща продовжує відрізнятися від країн з інноваційною економікою, які постачають високотехнологічні продукти чи послуги, адже в загальному рейтингу ЄС Польща посідає лише 24 місце і входить до групи країн, відомих під назвою «скромні новатори», як показано на рис. 3.

Середній результат вимірюється за допомогою загального коефіцієнта, який охоплює 24 показники, розраховані за шкалою від 0 до 1 (максимального рейтингу ЄС-27). Середній бал відображає підсумки року 2010/2011 у зв'язку з відсутністю даних. Результат лідерів інновації – на 20 % або більше, ніж результат ЄС-27; результат «країн-послідовників» – менш ніж на 20 % перевищує та менш ніж на 10 % не досягає значення ЄС-27; результат «помірних інноваторів» є більш ніж на 10 % нижчим, але менш ніж на 50 % нижчим за загальне значення в ЄС; отже, таких інноваторів є менше ніж 50 % від ЄС-27.

Рисунок 2

Структура національної інноваційної системи [2, 72]

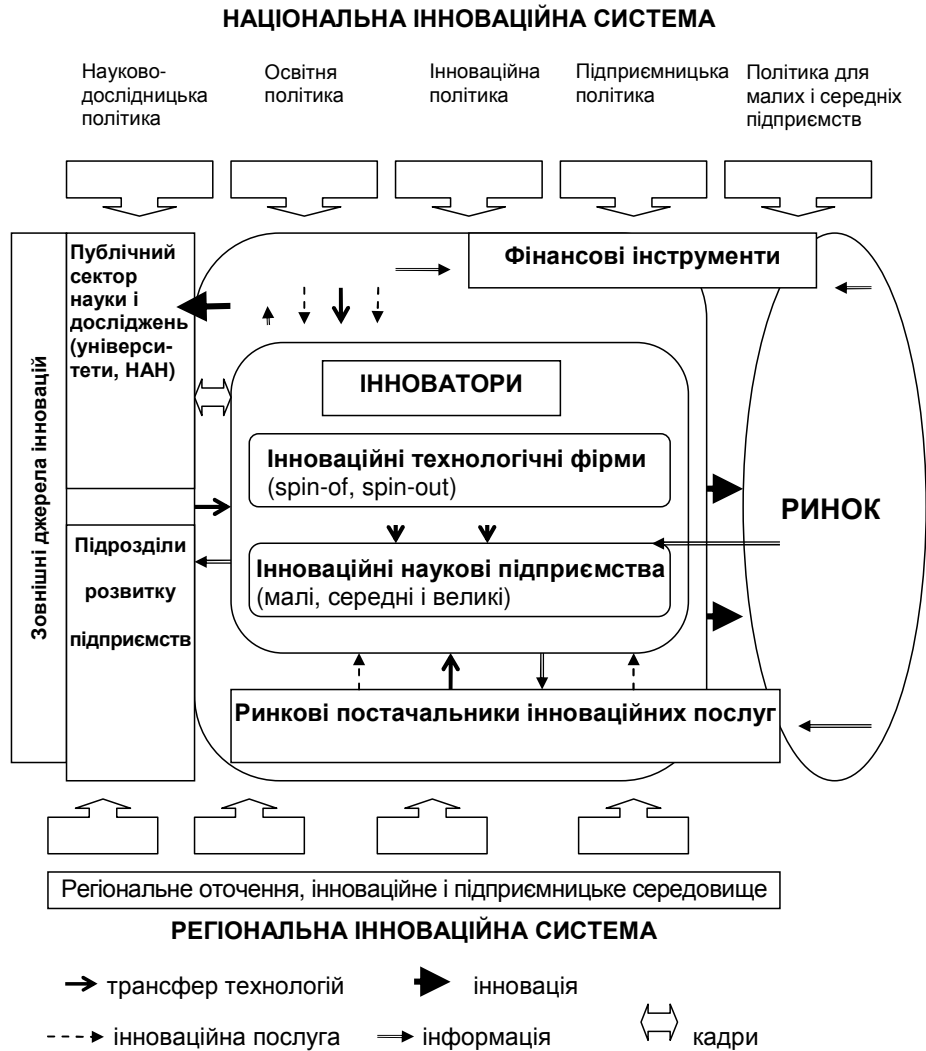
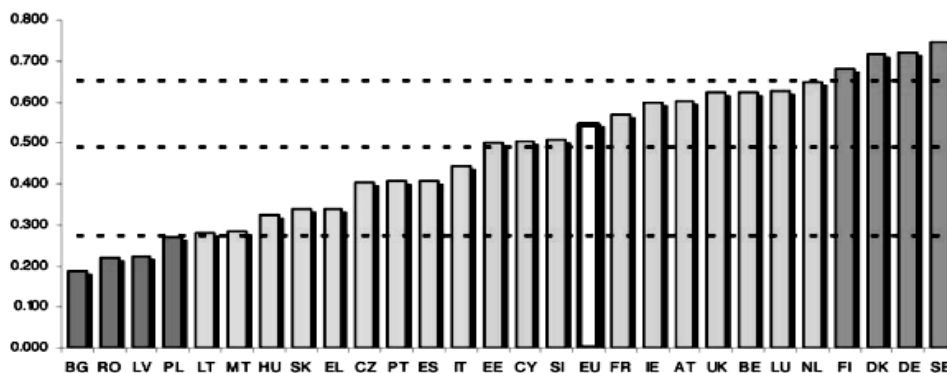

Рисунок 3

Інноваційність країн ЄС-27 [11, 5]

Таким чином, можна стверджувати, що протягом 2008–2009 рр. Польща перемістилася з групи «помірних інноваторів» до групи країн, що перебувають у найнижчому діапазоні рейтингу. У табл. 1 наведено показники, які ілюструють зроблену оцінку польської інноваційної системи на фоні лідера союзнного ринку – Швеції та європейського – Швейцарії, а також на фоні середніх значень показників ЄС-27.

Таблиця 1

Оцінка інноваційної системи Польщі, Швейцарії, Швеції та ЄС-27 [10, 67–71]

Показники	Країна				ЄС-27
	Польща	Швейцарія	Швеція		
ХАРАКТЕРИСТИКИ ІННОВАЦІЇ (ENABLERS)					
Людські ресурси (Human Resources)					
1.1.1	Кількість нових осіб віком 25–34 р., які отримали ступінь кандидата наук (на 1000 жителів)	0,50	3,10	2,90*	1,50
1.1.2	Питома вага осіб із вищою освітою у віковій групі 30–34 р., %	36,90	44,00	47,50	34,60

	Країна	Польща	Швейцарія	Швеція	ЄС-27
1.1.3	Показники Питома вага осіб у віковій групі 20–24 р., які мають середню освіту, %	90,00	83,00	88,70	79,50
Відкриті, досконалі, привабливі системи дослідження (Open, excellent and attractive research systems)					
1.2.1	Кількість наукових публікацій принаймні з одним із закордонних авторів на 1 000 000 жителів	213	1692	1604	300
1.2.2	Кількість наукових публікацій серед 10 % найчастіше цитованих у світі (у % від загальної кількості публікацій у країні)	3,52	15,84	12,28	10,90
1.2.3	Кількість аспірантів із країн поза ЄС (або кількість аспірантів з іншою національністю, ніж у країні, – для країн поза ЄС), % до загальної кількості аспірантів у країні)	1,91	31,56	19,99	20,02
Фінансування і підтримка (Finance and support)					
1.3.1	Питома вага державних витрат на НДДКР у ВВП, %	0,53	0,79	1,03	0,75
1.3.2	Питома вага інвестицій «venture capital» у підприємства, % ВВП	0,051	0,094	0,156	0,094
ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ (FIRM ACTIVITIES)					
Інвестиції підприємств (Firm investments)					
2.1.1	Питома вага видатків підприємств на НДДКР у ВВП, %	0,23	2,11	2,34	1,27
2.1.2	Видатки на інновації, не пов'язані з НДДКР, % обігу	1,02	1,16	0,64	0,56
Взаємозв'язки і підприємництво (Linkages & entrepreneurship)					
2.2.1	Питома вага сектора малих і середніх підприємств, які впроваджують власні інновації, у загальній кількості таких підприємницьких структур	11,34	28,20	37,68	31,83
2.2.2	Питома вага сектора малих і середніх підприємств, які кооперуються у сфері інновацій, у загальній кількості таких підприємницьких структур	4,15	9,40	17,47	11,69

	Країна	Польща	Швейцарія	Швеція	ЄС-27
Показники					
2.2.3	Заходи, здійснені в рамках публічно-приватного партнерства, на 1 млн жителів	5,30	179,90	147,00	52,80
Інтелектуальні активи (Intellectual Assets)					
2.3.1	Кількість складених патентних заявок (у системі РСТ) на млрд ВВП щодо паритету «набутої сили», євро	0,45	8,12	8,93	3,90
2.3.2	Кількість складених патентних заявок (у системі РСТ) у галузі здорових технологій («health technology») і навколтшніх технологій («environment-related technologies») на млрд ВВП щодо паритету «набутої сили», євро	0,12	2,30	2,01	0,96
2.3.3	Кількість нових спільних товарних знаків на млрд ВВП щодо паритету «набутої сили», євро	3,16	12,98	7,81	5,86
2.3.4	Кількість нових спільних промислових зразків на млрд ВВП щодо паритету «набутої сили», євро	4, 51	8,56	5,09	4,8
РЕЗУЛЬТАТИ (OUTPUTS)					
Інноватори (innovators)					
3.1.1	Підприємства, які впроваджують продуктові чи послугові інновації як % до загальної кількості малих і середніх підприємств	14,36	57,00	47,38	38,44
3.1.2	Підприємства, які впроваджують маркетингові та організаційні як % до загальної кількості малих і середніх підприємств	19,95	–	42,15	40,30
3.1.3	Інноваційні фірми зі швидким зростанням	–	–	–	–
Економічні ефекти (Economic effects)					
3.2.1	Питома вага зайнятих у знаннєвомістких секторах у загальній кількості зайнятих, %	9,30	20,00	17,40	13,60
3.2.2	Вклад експорту продуктів високо- і середньотехнологічних у рівновагу торгового балансу**	0, 88	8,44	2,02	1,28

	Показники	Країна			
		Польща	Швейцарія	Швеція	ЄС-27
3.2.3	Питома вага експорту виробів із знаннєвомістких секторів послуг знань у загальному обсязі експорту, %	26,14	26,51	38,7	45,14
3.2.4	Питома вага продажу нових для ринку (new-to-market) чи модернізованих (new-to-firm) виробів у загальних обсягах продажу підприємств, %	8,00	19,23	8,37	14,37
3.2.5	Надходження від закордонних патентів і ліцензій, % від ВВП	0,05	1,80	1,16	0,58

* Примітка: дані для Швеції містять, крім ступеня кандидата наук, також дані, отримані разом із кваліфікацією у сфері здійснення прикладних досліджень [11].

** Вклад розраховано за формулою:

$$(X_{MHT} - M_{MHT}) - (X - M) \times [(X_{MHT} + M_{MHT}) / (X + M)]$$

де $(X_{MHT} - M_{MHT})$ – торговельний баланс для середньо- та високотехнологічної продукції, а $(X - M) \times [(X_{MHT} + M_{MHT}) / (X + M)]$ – теоретичний торговельний баланс (де X – експорт, M – імпорт відповідно середньо- та високотехнологічної продукції та всієї продукції [11]).

Таким чином, зважаючи на наведені дані, можемо стверджувати, що занепокоєння викликає не так місце в рейтингу інноваційності, як дистанція між Польщею і країнами-лідерами. Очевидно, що утримання показників інноваційності на такому рівні спричинить втрату міжнародної конкурентоспроможності країни, а тому саме покращення інноваційної діяльності як на національному, так і на регіональному рівнях перетворюється на пріоритетне завдання.

Так, з'являється ідея регіональної «*smart specialisation*», що виникла в результаті діяльності європейської групи «Знання для зростання», заснованої у 2005 р. комісаром з досліджень Janez Potoenik. «Smart specialisation» є концепцією та інструментом у формуванні нової позиції країн і європейських регіонів в умовах економіки знань [7]. Таким чином, зазначимо, що інтелегентна спеціалізація означає ідентифікацію унікальних характеристик і активів кожної країни та регіону з метою розвитку конкурентних переваг або концентрації ресурсів навколо ідеї конструктивної реалізації цілей. При цьому варто зауважити, що концепція інтелектуальної спеціалізації не вважається новим явищем, адже загалом відображає інноваційний спосіб мислення про майбу-

тне Європейського Союзу. З'являється ця ідея в результаті пошуку та обґрунтування нових імпульсів розвитку для ЄС, з огляду на динамічні зміни, які мають місце в глобальному розподілі економічних потенціалів. Крім того, вважаємо, що запропонована концепція є результатом оцінки недоліків «Лісабонської стратегії» та вдосконалення планування і функціонування структурних фондів ЄС. Підтвердженням правильності зроблених висновків може слугувати опрацьований і опублікований Європейською Комісією підручник у рамках ініціативи «Smart Specialisation Platform», який містить рекомендації щодо створення регіональних інноваційних стратегій, заснованих на ідеї чотирьох «С» [4]:

- вибори (*choices*) – визначення низки інвестиційних пріоритетів, з огляду на підприємницький потенціал і перспективні напрями спеціалізації;
- конкурентна перевага (*competitive advantage*) – формування на базі наявних регіональних економічних спеціалізацій та мобілізація талантів завдяки поєднанню потреб і потенційних можливостей науково-дослідницького сектора;
- критичної маси (*critical mass*) – орієнтування на розвиток кластерів світового рівня і створення простору для широкого спектру міжсекторного партнерства, яке пришвидшує процеси диверсифікації в умовах розширення участі в міжрегіональних мережах;
- спільне лідерство (*collaborative leadership*) – залучення в інноваційні процеси не лише наукових інституцій, фірм і державних органів влади, а й споживачів і користувачів інновацій.

Для забезпечення виконання зазначених напрямів за правилами ЄС кожен регіон зобов'язується розробити регіональну інноваційну стратегію для інтелектуальної спеціалізації, яка базувалася б на здійсненому SWOT-аналізі та визначала б систему моніторингу, певної оцінки та партнерської перевірки. Також інноваційна політика ЄС, з метою підвищення дієвості інтелектуальної спеціалізації регіоні, не лише передбачає використовувати наукові досягнення, а й рекомендує всебічну підтримку для практичних (не технологічних) інновацій і широке застосування глобальних знань та інновацій.

У стратегії «Європа – 2020» передбачається, що інтелектуальні спеціалізації відіграватимуть ключову роль у розробці та реалізації політики інноваційного розвитку не лише країн, а й окремих регіонів шляхом опрацювання регіональних інноваційних екосистем (RIS 3). Позитивним моментом, на нашу думку, при цьому є забезпечення взаємозв'язку між національними та регіональними стратегіями досліджень та інновацій шляхом імплементації концепції інтелектуальних спеціалізацій та встановлення єдиних критеріїв відповідності [14]:

- сконцентрування на підтримку у сфері інноваційної політики та інвестицій ключових національних/регіональних пріоритетів, проблем і потреб для забезпечення розвитку економіки знань, у тому числі інформаційних комп'ютерних технологій;
- використання сильних сторін і конкурентних переваг країни/регіону та потенціалу для досягнення досконалості;
- підтримки технологічних та практичних інновацій, стимулювання інвестицій приватного сектора;
- передбачення повного залучення зацікавлених сторін, стимулювання інноваційності та експериментування;
- ґрунтування на об'єктивних даних і доказових базах, які охоплюють надійні системи моніторингу та оцінки.

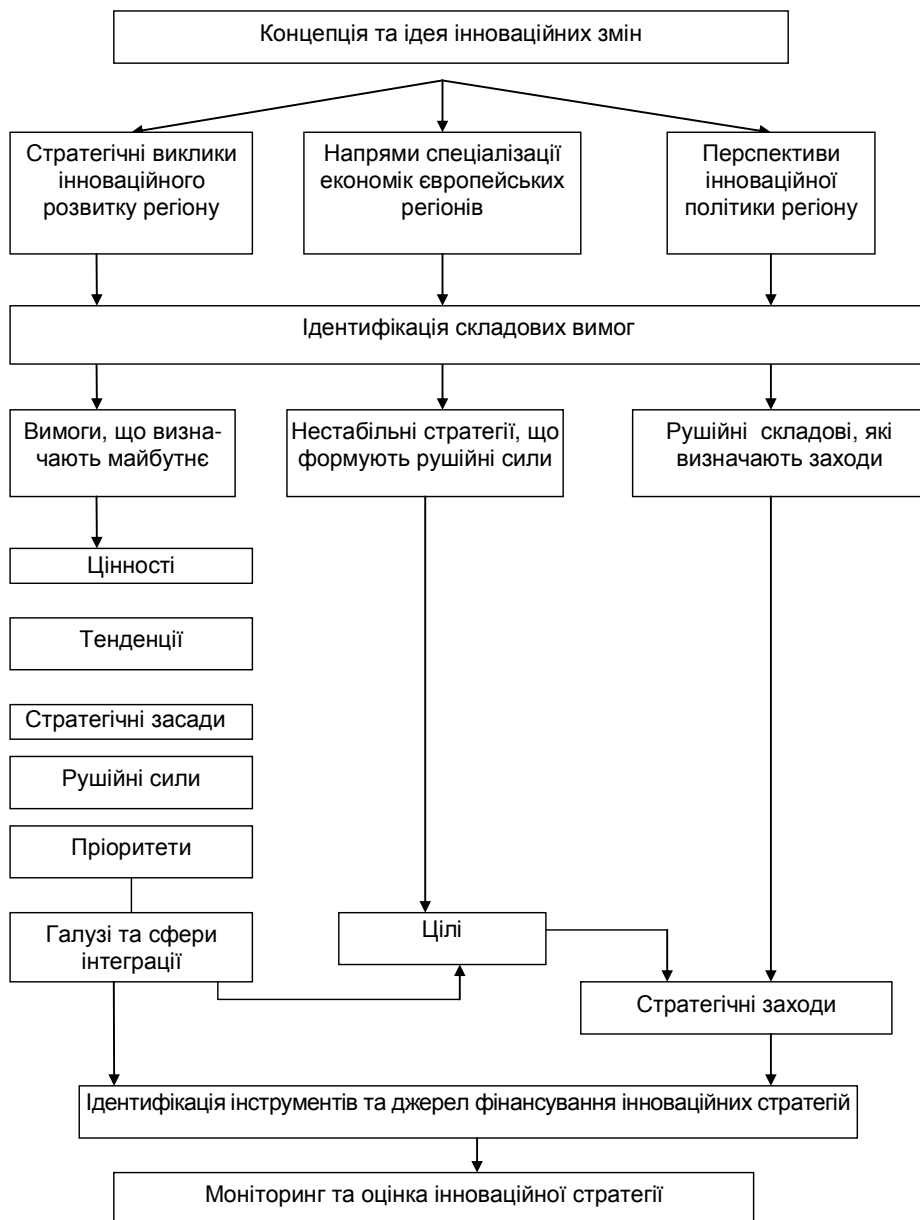
Враховуючи те, що вимоги регіональних стратегій та інновацій поширюються на всі пріоритетні напрями стратегії «Європа – 2020», відповідають цілям та передбачають застосування інструментів єдиної політики ЄС, можемо стверджувати про загальне зорієнтування на забезпечення зростання і створення робочих місць у країнах і регіонах ЄС. У рамках нової «Політики єднання» пропонується, щоб інтелігентна спеціалізація здійснювалася на основі принципу «en ante», який означає, що опрацювання інноваційної стратегії окреслює напрями фінансової підтримки в цій сфері. Вважаємо, що акцентування уваги на значенні самого процесу визначення і відбору провідних інтелігентних спеціалізацій у регіональних інноваційних стратегіях доводить залежність їхньої якості та успішності реалізації від учасників та інших зацікавлених осіб. Методичні домінанти проекту створення регіональної інноваційної стратегії показано на рис. 4.

Дослідження, виконані в рамках проекту «Управління, здійснення і моніторинг регіональної інноваційної стратегії», реалізованого ще з 2009 р., які фінансувалися спільно з коштів операційної програми «Людський капітал», дали змогу виділити стратегічні виклики та їх складові в табл. 2.

Детальний аналіз представлених вище стратегічних викликів інноваційного розвитку регіону базувався на методології аналізу взаємного впливу між їх компонентами. Саме це і поставлено в основу виявлення функції, яку в майбутньому може відігравати кожен зі складових елементів у формулюванні стратегічних цілей інноваційного регіону та зменшення їх кількості для виявлення тих, які найбільше впливають на динаміку інновацій.

Рисунок 4

Схема методики опрацювання регіональної інноваційної стратегії

Джерело: власна розробка.

Таблиця 2

Стратегічні виклики регіону [15]

Стратегічні виклики	Складові викликів
Управління ризиком при фінансуванні інноваційної діяльності	Фінансування інноваційної діяльності
	Диверсифікація, трансфер і обмеження ризику у фінансуванні інноваційної діяльності
	Поглинання фінансових інструментів підвищення спроможності підприємств до інноваційної діяльності
Стимулювання інноваційного потенціалу фінансових груп і промислових корпорацій	Інноваційний потенціал великих підприємств
	Сфера і рівень інноваційної діяльності великих підприємств
	Сфера і рівень кооперації малих та середніх підприємств у мережах навколо великих підприємств та фінансових групах
	Участь у мережах як джерело підвищення інноваційної спроможності малих і середніх підприємств
Подолання асиметрії інформації в регіональних інноваційних системах – управління знаннями в системі державної підтримки інновацій	Самонавчання і збільшення застосування знань у мережах
	Розвиток креативних компетенцій і впровадження інновацій на підприємствах і в інституціях
	Інтеграція знань та інформації про розвиток інновацій у регіоні
Дифузія інновацій у секторі публічних послуг	Прискорення технологічних змін при наданні публічних послуг
	Запровадження передових технологічних стандартів публічних послуг
	Створення демографічних ефектів
	Сегментування учасників інноваційного процесу надання публічних послуг
Розвиток інфраструктури економіки знань	Визначення нових інвестицій, скерованих в інфраструктуру економіки знань
	Реструктуризація використання наявної інфраструктури економіки знань
	Компетенції та спільна діяльність наукових груп
	Система інноваційного навчання

Стратегічні виклики	Складові викликів
Створення інтелектуальних ринків для перспективних технологій	Інноваційні партнерства в підприємницькому оточенні
	Інтелектуальні дистрибуційні мережі.
	Оцифрування інноваційних мереж і єдиний ринок мереж
	Низькоємні економіка
Формування інноваційної культури	Інноваційні стратегії підприємств
	Нові бізнес-моделі
	Нові моделі управління

В основі визначення місії інноваційного регіону було виявлення динаміки інноваційних змін, які відбуваються або можуть виникнути в майбутньому в інноваційному оточенні регіону. Зважаючи на доступність ресурсів у глобальному просторі, обмеження значення власності на ресурси і їх розташування, можемо стверджувати про їх вплив на прийняття функції учасників в інноваційному розвитку середовища бізнесу, науки та економічних умов, адже сьогодні не наявність ресурсів, а вміння їх здобувати свідчить про розвиток суб'єктів господарювання чи регіонів. Таким чином, доцільною є трансформація регіональної інноваційної системи в інноваційну екосистему, що характеризує взаємне формування процесів, генерування рішень, які зазвичай виникають під час співпраці між її учасниками. Зазначимо також, що екосистема характеризує клімат напрямів створення інновацій. Фундамент екосистеми формують взаємозв'язки та ендогенні елементи регіону, а зовнішня орієнтація учасників інноваційного розвитку скерована в напрямі екзогенного пошуку ресурсів, що переводить перевагу на позарегіональні межі. Виходячи з цього, ми пропонуємо місію інноваційної екосистеми як рушійної сили, що базується на динамічно змінному інноваційному оточенні, спроможна створювати синергічні ефекти, які виникають у результаті функціонування ринку та регіональної інноваційної політики. Поняття інноваційної екосистеми не виходить за рамки концепції ЄС щодо створення так званої інноваційної стратегії третього покоління, зорієнтованої на реалізацію ідеї інтелектуальної спеціалізації (рис. 5).

Принадно зауважимо, що важливим моментом для повного формулювання місії було визначення пріоритетів розвитку інноваційної екосистеми в регіоні, які базувалися на двох підходах: суб'єктивному – пов'язаному з виділенням цінностей головних суб'єктів інноваційних змін у регіоні, та об'єктивному – пов'язаному з тенденціями і рушійними силами, які забезпечують інноваційний розвиток регіону. Крім того, створюючи місію, ми також прийняли рішення щодо концепції інноваційної політики органів місцевого самоврядування. При цьому визначено, що в її основі містяться стратегічні засади політики та окреслені можливі сфери державного втручання для забезпечення інноваційних змін. Структуру повного формулювання місії екосистеми представлено на рис. 6.

Рисунок 5

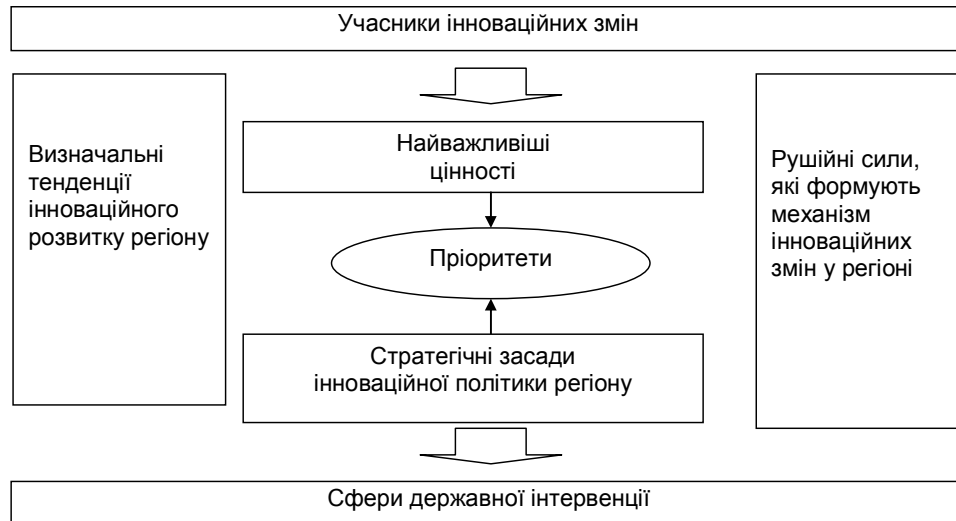
Екосистема

*Джерело: власна розробка.

Рисунок 6

Структура формування місії екосистеми [15]

Підсумовуючи вищенаведене щодо формулювання місії інноваційного розвитку регіону, серед пріоритетних цілей стратегії слід визначити збільшення і зовнішню інтеграцію інноваційного потенціалу регіону та створення інтелектуальних ринків для перспективних технологій. Також ми встановили, що компонентами регіональних інноваційних екосистем є спільноти знань та інновації, мережі публічних послуг, інфраструктура, малі й середні підприємства в ланцюгах глобальної економіки, таланти і компетенції. Ми провели ідентифікацію та опис кожної з цілей. Для цього кожну з цілей досліджено в результаті навчання та проведення консультацій з учасниками інноваційного розвитку регіону та окреслено стратегічні заходи, уточнені відповідно до горизонтальних вимог стратегії, які передбачають взаємозв'язки для досягнення стратегічних цілей. На заключному етапі до стратегії сформульовано положення щодо моніторингу та оцінки відповідно до національної та регіональної системи моніторингу регіонального процесу розвитку та умови фінансування.

Висновки. Стратегія інтелектуального і зрівноваженого розвитку «Європа – 2020», прийнята Радою Європи у 2010 р., визначає сферу дій, застосування яких країнами-членами повинно пришвидшити вихід із кризи. Вихід із кризового стану та рецесії Європейський союз пов'язує із забезпеченням стабільного розвитку, що є результатом упровадження інноваційних рішень і підприємництва. Запропонована методика формування стратегії розвитку інноваційної екосистеми відповідає вимогам побудови інноваційних стратегій третього покоління (RIS 3) в рамках ініціативи «Smart Specialisation Platform», рекомендованої Європейською Комісією. Цікавою, на нашу думку, є запропонована методика побудови стратегії регіонального розвитку у сфері інновацій, що відповідає сучасним вимогам. Визначено обмежену кількість пріоритетів розвитку, які враховують неуспішний досвід включення великої кількості цілей і стратегічних пріоритетів. Основною стратегічною думкою є пропозиція перетворення регіональної інноваційної системи на екосистему. Зважаючи на те, що екосистема є багаторівневим, мультимодальним та багатовузловим утворенням, складається з елементів і зовнішніх зв'язків, можемо стверджувати про її відкритість для нових учасників і нових ресурсів, які перебувають у пошуку інноваційних рішень та сфер, що відрізняли б регіон, формуючи його конкурентний потенціал.

Література

1. Bondaruk J. System cyklicznej oceny potencjału sfery B+R+I a specjalizacja regionu / Jan Bondaruk. – Katowice, 2013.
2. Bendyk E. Kulturowe i społeczne uwarunkowania innowacyjności / Edwin Bendyk; [w]: Innowacyjność 2010. – Warszawa: PARP, 2010. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.parp.gov.pl/files/74/81/380/10838.pdf>.
3. Brzóska J. Uwarunkowania dynamiki rozwoju innowacji / Jan Brzóska, Jan Pyka; – S. 166. [w]: Nowoczesność przemysłu i usług; [red. Jan Pyka]. – Katowice: TNOiK, 2010. – 546 s.

4. Brzóska J. Regionalna Strategia Innowacji a rozwój klastrów w Regionie / Jan Brzóska. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.citt.polsl.pl/content/files/Oferty_wspolpracy/listopad/II_SI_forum_klastrow/Jan_Brzoska_Forum_Klastrow.pdf.
5. Brzóska J., Pyka J., Rozwój ekosystemu innowacji w Regionie w perspektywie 2020 roku; [red. Jan Brzóska, Jan Pyka] TNOiK. – Katowice: TNOiK, 2012. – S. 54.
6. Council Conclusion on Innovation Union for Europe. – Bruksela. – 2010. – 26 listopada. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/intm/118028.pdf.
7. David D. Smart specialization. The concept. / D. David, P. Foray, B. Hall // Knowledge economists Policy, Brief no. 9. – 2007. – October.
8. Edquist Ch. Systems of Innovations: Perspective and Challenges / Charles Edquist. – Oxford: University Press, 2005. – PP. 181–208. [w:] The Oxford Handbook of Innovation [red. Jan Fagerberg, David Mowery, R. Nelson]. – Oxford: University Press, 2005. – 656 p.
9. Europa 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. – Bruksela, 2010. Komunikat Komisji. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_PL_ACT_part1_v1.pdf.
10. Freeman Ch. Technology and Economic Performance: Lessons From Japan. / Ch. Freeman – London: Pinter Publisher, 1987. – 155 p.
11. Innovation Union Scoreboard. – Belgium: European Union, 2013. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/ius-2013_en.pdf.
12. Korenik S. Polityka naukowa i innowacyjna / Stanisław Korenik. – S. 396. [w:] Polityka gospodarcza; [red. B. Winiarskiego]. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2000– 581 s.
13. Rekomendacje zmian w polskim systemie transferu technologii i komercjalizacji wiedzy; [red. K. B. Matusiak, J. Guliński]. – Warszawa, 2010. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.parp.gov.pl/index/more/17656>.
14. Przewodnik Strategii badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji. – Luksemburg: Unia Europejska, 2012. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://rpo2020.lubuskie.pl/wp-content/uploads/2013/03/RIS3_guide_PL.pdf.
15. Regionalne Strategie Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013–2020, – Katowice, 2012. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ris.slaskie.pl/pl/artykuly/dokumenty_regionalne.

Стаття надійшла до редакції 14 листопада 2013 р.